

Пољопривредници у великим проблемима због споре исплате накнаде штете и масовне еутаназије животиња

Афричка куга свиња прегазила сточни фонд Србије

Од када је у Србији пријављен први случај афричке свињске куге још 2019. године, у скоро 2.500 пољопривредних газдинстава пријављени су случајеви заразе, а болест је захватила 48 општина и 15 управних округа. До сада је, према званичним подацима, еутаназирано око 55.000 свиња, па ова болест, која се брзо шири, предстаља проблем не само за финансијске приходе фармера и осталих учесника у ланцу производње, већ постаје и претња по прехранбену сигурност државе.

Агроаналитичар Бранислав Гулан објашњава да се сточарству у Србији одавно не посвећује довољно пажње те да је афричка куга свиња само додатно погоршала одвећ девастирани сточни фонд.

„Обори су одавно празни. Из године у годину је стање све лошије. На крају 2022. смо, према званичним подацима, имали 3,22 милиона свиња, а данас имамо мање од два милиона. Одлика неразвијених земаља је да сточарство у БДП-у аграра учествује са мање од 60 одсто, а ми смо прошле године имали тек 28,1 одсто. Афричка куга није ту ни имала много тога да уништи, али је свакако донела последице”, истиче Гулан.

За афричку кугу свиња не постоје вакцине, нити је могуће ову пошаст сузбити, с обзиром на то да је преносе и дивље свиње које саме прелазе природне границе између држава и тиме шире АКС. Једини начин да се спречи ширење ове болести јесте да се, уколико дође до заразе макар једне животиње, у посебно контролисаним условима еутаназира цео чопор.

Србија није једина која се сусреће са овим проблемом већ су у сличној ситуацији и земље у региону па би, према Гулановим речима, требало следити њихов пример када је реч о изналагању решења.

„Најбоље би било подићи ограде на границама са државама у којима је АКС такође присутна јер су велики преносилац ове болести дивље свиње, па би требало спречити њихово кретање. Међутим, велик број свиња се тови у малим газдинствима која су и жаришта куге, и хране се храном која може бити заражена па је најбоље да се што пре одреде сигурносне мере”, каже Гулан.

Када се ова болест негде појави - период опоравка тржишта траје дуго. Не само да је АКС способна да уништи сточне капацитете гледе свињогојства, како наводи Гулан, већ прети да произведе озбиљне негативне последице по индустрију меса, поготово када дође до забране извоза меса и смањеног поверења потрошача који не желе да ризикују своје здравље једући нездраву свињетину.

Осим тога, сузбијање афричке свињске куге подразумева и увођење додатних мера заштите и појачавање биосигурносних протокола. То би подразумевало дизање дезинфекционих баријера и транспорт свиња у дезинфикованим превозним средствима, што би за многе фармере представљало велики трошак, објашњавају стручњаци.

Зоран Ерић, пољопривредник и председник некадашње Асоцијације сточара Срема и Мачве, објашњава да су многи фармери већ претрпели велике губитке, али и да ће праве последице постати осетне тек касније, када се прогласи крај епидемије и када товљење стоке буде поново омогућено, „а цене одлете у небо“.

„Мора проћи најмање 45 дана од последњег пријављеног случаја у неком месту да би се прогласио крај епидемије. До тада, нико не сме да држи свиње, а после одређеног времена опет може да се купи стока и да се почне с узгојем. На неки начин сви произвођачи свиња су лишени могућности да се баве својом делатношћу у том периоду, а до тада ће цене скочити, ем јер нема стоке ем јер се сад приближава период слава и празника”, каже Ерић.

Стевица Гаћеша, пољопривредник из села Белегиш, које припада сремском округу зараженом афричком кугом свиња, истиче да у том селу скоро да није остало ниједно домаћинство које има свиње, али и да већина сточара и даље чека да им се обећани новац исплати.

„Тамо где су утврдили да има куге, ту су све свиње поубијане. Међутим, било је случајева да су два домаћинства једно уз друго и да се у једном домаћинству све поубија, а у другом да се не пронађу трагови куге и да се ништа не догоди”, објашњава овај пољопривредник.

Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде најавило је исплаћивање пуно новчане надокнаде свим оштећеним газдинствима по хитном поступку. Предвиђена сума новца која ће припасти сточарима мења се из месеца у месец јер је заснована на тржишној цени стоке, која варира. При објективној процени вредности једне крмаче, товљеника, нераста или прасета, у обзир се узимају све добробити које сточари од те стоке имају: новац од продаје, али и месо и остали прехранбени производи којима читаво домаћинство може да се прехрани.

Како Гаћеша сматра, процена суме предвиђене за обештећење могла је бити боља.

„Цена која је предложена за надокнаду јесте довољна да се покрије један део трошкова. Али нико не узима у обзир да ће једна крмача бити плаћена по комаду и да је та цена много мања од онога што су крмача и њени прасићи могли да донесу једном газдинству. Од једне добре крмаче и прасића може се остварити зарада од 800 до 1.000 евра“, каже Гаћеша.

Према званичним подацима са СТИПС-а (Систем тржишних информација пољопривреде Србије) актуелне цене стоке нису обећавајуће. Продајна цена креће се од 350 до 500 динара по килограму за прасад телесне масе до 25 килограма, а цена товних свиња телесне масе до 120 кила износи у овом тренутку 350 динара по килограму.

До несташице меса неће доћи јер афричка куга свиња није проглашена у свим деловима Србије. Међутим, стоке има знатно мање но прошле године, а тог мањка бићемо свесни тек након што се уради попис стоке који је у току. Према Гулановој анализи, цене стоке, као и меса, биће високе.

Србија се са кризом сточарства бори скоро три деценије. Деведесетих година Србија је била извозник свињског меса у многе европске земље али су ратови, санкције и гашења фарми допринели томе да преузме улогу увозника свиња. Такав тренд доминира од 2018. године и траје до данас, а у Србију се највише увозе свиње из Шпаније што доприноси урушавању функционисања система сточарства, наводе стручњаци.

Оно што је за узгајиваче свиња била непремостива препрека јесте класична свињска куга, болест различита од афричке свињске куге, против које је вакцинација обустављена 2019. године. Произвођачи су се понадали да долази срећније време и да ће коначно опет попримити епитет “извозника свињског меса”, али пад производње није заустављен. Након свега тога стигла је и афричка куга свиња као завршни ударац за наше сточарство које тоне већ 30 година.

Лоша агроекономска политика и мала улагања у сточарство довели су до тога да се домаћи развој готово онемогући, а актуелна епидемија томе је само допринела, сматрају наши саговорници.

Афричка куга свиња донела је са собом велике последице, али далеко је од примарног проблема, који се заправо крије у недовољном посвећивању пажње сточарству у Србији.

Зато кило чварака кошта 2.000 динара.

Шта је афричка куга свиња?

Афричка куга свиња представља озбиљну вирусну болест која напада како дивље, тако и домаће свиње. Иако је за АКС карактеристична висока стопа смртности код заражених животиња, болест се не може пренети са животиња на људе. Сточари присуство ове болести у свом чопору свиња могу препознати на основу изненадног угинућа једне или више свиња, њихове потиштености, губитка апетита као и високе телесне температуре. Епидемија куге у Србији забележена је у Сремском, Мачванском, Подунавском, Поморавском, Моравичком, Јужнобанатском, Шумадијском, Зајечарском, Средњебанатском, Борском, Пчињском, Браничевском, Јужнобачком, Пиротском и Београдском округу.

Марија Кузмановић

Ментор: Александар Милошевић, Данас